

УДК 130.2;14(091);316.3.001.1;301.085

МЕЛЬНИК В.В.

ЛЮДИНА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І ПОСТМОДЕРНУ

В статті обґрунтовано сутність і основні напрями культурної глобалізації, в контексті якої виявляються культурно-антропологічні виклики глобалізації; визначено основні характеристики культурної глобалізації як провідної тенденції розвитку сучасного світу, який є складним і нелінійним, що породжує культурно-антропологічні виклики людині; здійснено порівняння модерної і постмодерної парадигм глобалізації та розглянуто місце і роль людини в цих форматах.

Ключові слова: глобалізація, культурна глобалізація, модерн, постмодерн, глобальна культура, культурно-антропологічні виклики, культура як система символів, людина.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в останні десятиріччя ХХ ст. соціально-економічні, політичні і культурні процеси зумовили появу нових проблем, які здійснюють значний вплив на характер розвитку як окремих регіонів, держав і спільнот, так і всього людства. Однією з таких проблем є осмислення **антропологічних (гуманістичних) та культурних умов, факторів і наслідків** сучасної культурної глобалізації. Від того, як людина буде розуміти суть культурної глобалізації та культурно-антропологічних викликів, породжуваних нею, залежить майбутнє не тільки окремо взятого регіону і культурної спільноти, а і всієї людської цивілізації. Сучасна дійсність свідчить, що подальше безконтрольне вторгнення людини в природу, в самі основи і таємниці людського буття може призвести до планетарної культурно-цивілізаційної та антропологічної катастрофи. Пріоритетність дослідження соціально-гуманітарних проблем в умовах глобалізації визначається не тільки кризовим станом сучасного соціуму в екологічному, політичному та демографічному відношеннях, а перш за все його цивілізаційною нестійкістю в людському, духовно-моральному та культурному вимірах. Намагання взяти під контроль вирішення глобальних проблем сучасності передбачає глибокий аналіз дійсних причин і умов виникнення цих проблем, що є досить актуальним для філософсько-антропологічного і культурологічного осмислення майбутнього людства. Вирішення культурно-антропологічних проблем дає змогу висвітлити питання стійкого розвитку суспільства, проблеми

ноосфери та основи світогляду в умовах формування нового світу. Культурно-антропологічна глобалізація вивчає найбільш загальні закономірності розвитку людства і моделі світу, який управляється як єдиний соціальний організм у єдності і взаємодії основних глобальних сфер – екологічної, культурної, соціальної та економічної [1].

Економічна, воєнно-політична і соціокультурна глобалізація людської спільноти, протистояння “золотого мільярда” та решти людства, глобальна екологічна криза і зростання народонаселення, бідність і тероризм – далеко не повний перелік питань, які намагаються вирішити соціально-гуманітарні науки. Вирішення цих проблем залежить від всього людства і від кожного окремо. Це зумовлює потребу у філософському осмисленні соціальної природи глобалізації.

Культурно-антропологічні виклики глобалізації, по-перше, відображають суперечливість глобалізаційних процесів у сучасному світі; по-друге, пов’язані з новим теоретичним напрямом – філософською глобалістикою, чи філософією глобалізації; по-третє, мають не тільки теоретичну, а і практичну значущість в аспекті антропологічного фактора у вирішенні глобальних проблем, а також з точки зору вибору вітчизняних пріоритетів у глобальному світовому форматі постіндустріального світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує велика кількість досліджень, присвячених вищепереліченим проблемам вирішення культурно-антропологічних проблем в умовах глобалізації. Ці дослідження характеризуються різноплановістю, базуються на різних вихідних позиціях і засадах. Так, **філософія глобалізації** з’явилася в результаті синтезу й узагальнення ряду наук (екології, соціології, економіки, демографії, медицини тощо) й описує граничні можливості Землі та її біосфери, виконує також і методологічні функції, задаючи орієнтири розвитку материнських наук. Зокрема, праці В.І. Вернадського були присвячені вивченню сфери глобальної взаємодії людства з біосферою. Перші розробки належать таким авторам, як Д.Х. Медоуз і Д.Л. Медоуз, в їхніх дослідженнях були визначені антропогенні навантаження глобалізованого людства. Саме їх праці дали змогу оцінити антропологічні навантаження глобалізованого людства. Генеза індустріальної цивілізації (світу модерну) і її культурні трансформації та еволюція, культурні метаморфози і феномени відчуження майже два століття вивчали і осмислювали такі визнані філософи і мислителі, як Х. Арендт, Р. Арон, Ф. Бродель, М. Вебер, Р. Гвардіні, Е. Гідденс, В. Гуріан, В. Зомбарт, А. Камю, К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін, Г. Маркузе, К. Мангейм, Е. Нольте, Т. Парсонс, К. Поланьї, К. Поппер, Е. Фромм, А.Дж. Тойнбі, А. де Токвіль, Ю. Габермас, Ф. Хайек та ін. Ці проблеми, як і загальнофілософські аспекти сучасної культури, духовного виробництва в умовах розвитку індустріальної цивілізації, досліджували російські вчені А. Ахієзер, В. Біблер, Ю. Бородай, О. Бузгалін, П. Гуревич, В. Давидович, Ю. Давидов, Г. Драч, Ю. Жданов, О. Зіновьев, Е. Ільєнков, Л. Іюнін, М. Мамардашвілі, Н. Нарочницька, Є. Несмеянов, О. Панарін, В. Пантін, М. Петров та багато інших авторів; у вітчизняній філософії – В. Воронкова. В західній філософії глобалізації

виокремлюються два напрями: технократичний і песимістичний. Представники першого із них у вирішенні глобальних проблем надії покладають на могутність науки і техніки, абсолютизують науково-технічний прогрес і його вплив на життя людини та суспільства. Це такі філософи і вчені-гуманісти, як У. Браун, Т. Веблен, А. Вінер, Г. Кон, Д. Несбіт, Г. Скотт, О. Тоффлер, А. Турен, Г. Фрідріхе, А. Шадд та ін. Водночас технопесимісти покладають відповідальність за виявлення і загострення глобальних проблем на науково-технічний прогрес і техногенну цивілізацію: К. Боулінг, П. Гудман, К. Девіс, А. Ерліх, М. Роберте, Т. Роззон та ін. **Визначення проблематики філософії глобалізації та культурно-антропологічних наслідків глобалізації** у термінах і поняттях постмодерністського та постіндустріального дискурсу дає змогу знайти деякі нові концептуальні конфігурації. Тут ми будемо спиратися на ідеї теоретиків постмодерну (Ж. Бодрійяр, П. Бурдьє, Г. Дебор, Ж. Делез, Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотар), постіндустріалізму (У. Бек, Д. Белл), інформаційного суспільства (Д. Нейсбіт, В.Л. Іноземцев, М. Кастельс, С. Леш, І.С. Мелюхін, В.П. Терін, О.В. Чугунов), неоліберальної глобалізації (Е.А. Азроянц, З. Бауман, О.В. Назарчук, Дж. Сорос, Дж. Стігліц, Л. Туроу), віртуалізація суспільства (О.О. Водолагін, І.І. Засурський, Д.В. Іванов, О.І. Соловйов), які значною мірою посилюють методологічний і філософсько-концептуальний ресурси дослідження безпеки. Принципово інший напрям культурологічного та соціологічного осмислення філософії глобалізації представлено в міжнародній дискусії концепціями Е.Д. Сміта та А. Аппадурія. Феномен глобальної культури й процеси глобалізації культур та культурної глобалізації, що супроводжують його, трактуються в межах цього напрямку як ідеологічні конструкції, що породжуються умовами реального функціонування світової економіки та політики. Запропонована Е.Д. Смітом концепція глобальної культури вибудовується через методологічне і змістовне протиставлення поняття “культура” образу глобальної культури, ідеологічно сконструйованих як атрибути реальності глобального масштабу.

Висхідним методологічним підґрунтям **концепцій глобальної культури** Е.Д. Сміта є прийняття терміна “культура” в його соціологічному контексті чи культурологічній інтерпретації. Е.Д. Сміт визнає, що в різноманітних концепціях і трактуваннях поняття “культура” відтворюється визначення “колективного начала”, сукупності віровчень, стилів, вартостей і символів”, закріплених в історії суспільств. Культурно-антропологічна проблематика використовувалася також у працях В. Андерсона, У. Бека, З. Бжезинського, Ф. Далламера, Ф. Кессіді, Г. Кіссінджера, П. Росленда, А. Тоффлера, А. Тойнбі, Т. Шардена, С. Хантінгтона, С. Хоффмана. Аналізуючи ці розробки, автор проводить думку про те, що людина повинна бути пріоритетною метою глобалізації, а не засобом її здійснення [2].

Постановка проблеми. Предметом пізнання культурної глобалізації виступає світ як цілісне утворення. Сучасна глобалістика представлена багатоманітністю шкіл і напрямів, які часто ототожнюються з іншими

напрямами пошуку шляхів розвитку людства: футурологією, культурологією, політикою, ідеологією, філософією. Вчені визнають, що в понятті “глобалізація” ключовим моментом є “**взаємозалежність**”, зростання ролі якої зумовлено економікою, розвитком інформації, безпекою (екологія, ядерна енергетика, атомне знаряддя). Головними в сучасних умовах стають **наслідки культурної глобалізації**, які впливають на обрис всієї цивілізації. В наукових дослідженнях аналізується зв’язок глобалізованого світу із сучасною культурою, її етапність, глобальні аспекти екології людини, культурно-антропологічні виклики глобалізації та антропо-демографічні аномалії в інтегрованому людстві. Звернення до філософсько-культурологічного та філософсько-антропологічного виміру цієї проблематики дає змогу по-новому проникнути у глобальні цивілізаційні процеси, використати масив філософської літератури з проблем сучасності і постсучасності. Посилення уваги дослідників до людини, її світовідчуття в епоху глобалізації зумовлено широким діапазоном причин – від “буття в собі” і “буття від себе” до руйнування єдності людини і світу, а також метаморфози, яка відбулася з людиною: “Ми були народом, а стали масою” (А. Камю). Ф. Кафка зображує людину без особистісності, Х. Ортега-і-Гассет продемонстрував беззмістовність всього індивідуального, що має герметичну непроникненість людської душі, Ліотар, Ж. Бодрійяр зазначити про зникнення з горизонту сучасної культури самої проблеми цінності та істини. У рамках культурної антропології слід виділити інтерпретативний підхід, автором якого є американський учений **Кліффорд Гірц** (1926–2006). Рецепція і розвиток пропонованої К. Гірцем концепції культурної антропології здійснювалися зарубіжними антропологами, серед яких М. Агар, Дж. Бун, Д. Кашмен, Дж. Кліффорд, Дж. Маркус, М. Фішер, Ш. Ортнер, П. Рабіноу, М. Росальдо, Р. Росальдо та ін. Філософськими засадами антропології К. Гірца є концепція Е. Кассіра, який розглядав людину як “**символічну тварину**”, відмітною рисою якої є здатність до виробництва символів, а також ідеї С. Лангер і К. Берка, які привели антропологів до висування символічності як фундаментальної характеристики людської поведінки. У сукупності ці ідеї формують концепцію людини, яку слід охарактеризувати як культурно-семіотичну, в основі якої лежать два основоположні принципи: 1) людині необхідні додаткові небіологічні контрольні механізми для організації власної поведінки; 2) таким контрольним механізмом виступає культура як система символів. Основними елементами “тканини” культури, на думку К. Гірца, є символи, які, об’єднуючись, утворюють більш складні структурні утворення – символічні комплекси, а вони, у свою чергу, – культурні системи (релігія, ідеологія, мистецтво), зміст яких слід поділити на два функціональних блоки – етос і картину світу. Кожна з **культурних систем** формується навколо однієї з більшості можливих “перспектив” (установок) – природничої, релігійної, наукової та естетичної. Чотири культурних системи мають характер культурних універсалій і виконують аналогічну функцію – формування поведінки в рамках певної культури. Специфіка інтерпретативної методології і методики дослідження культури К. Гірца полягає в текстуалізації культурних

феноменів – актів людської поведінки, тобто розгляді їх як сукупності значущих символів, що відкриває можливість роботи з ними за допомогою інструментів, розроблених для аналізу тексту, а культура як така формує з нас особистостей [3].

Мета статті:

- розкрити, в чому виявляються культурно-антропологічні виклики глобалізації;
- визначити основні характеристики культурної глобалізації, яка акумулює в собі культурно-антропологічні виклики;
- обґрунтувати сутність і значення культурної глобалізації як провідної тенденції розвитку сучасного світу.

Обговорення проблеми. Аналіз наукової проблеми культурно-антропологічних викликів глобалізації ми розпочнемо з порівняння парадигм культурної глобалізації, у контексті яких будуть пояснитися місце і роль людини в умовах інформаційного розвитку цивілізації. Вплив глобалізаційних процесів на культурний і духовний клімат епохи великий. Стрімкі зміни в усіх сферах життєдіяльності приводять до соціокультурних зміщень. Формування планетарного мислення як нового культурного феномену приводить до трансформації світогляду та ідентичності суб'єктів. Людина являє собою багатовимірну істоту (Г. Маркузе, А. Печчеї, П. Сорокін), але в умовах глобалізації змінюється розуміння місця, ролі і якості людського життя у країнах, що активно включилися у процес глобалізації, і в країнах, які не знайшли себе в цьому процесі або свідомо ізолювалися. Глобалізація ставить кожену країну і кожену людину в нове становище. Завдяки тому, що сьогодні простір стискається, а кордони між країнами зникають, люди вступають у більш глибокі, інтенсивні і безпосередні зв'язки, ніж будь-коли, що призводить до послаблення зв'язків з національним ґрунтом. Світ, у якому люди і предмети втрачають цінність, втрачає прив'язку до історії, культури і своєї батьківщини. У ХХІ ст. сила людського інтелекту уречевилася в найновішій техніці і технології, які перетворили людину на раба техносфери та її заручника. В усіх сферах суспільного життя продовжують діяти неконтрольовані сили та їх комбінації. У маніпулятивному середовищі людина перебуває у стані духовної самотності, що супроводжується втратою орієнтації, мотивів і духовних цінностей. Багато дослідників, починаючи з ХХ ст., виявляють кризу духовності (М. Бердяєв, М. Бубер, С. Булгаков, І. Ільїн, Г. Маркузе, В. Розанов, Л. Шестов) і формування одновимірного мислення. Загальний напрям парадигмального зміщення – антропоморфізація світогляду. Наукові школи розкривають процес культурної глобалізації і постмодерну з різних **методологічних підходів:**

1. **Культурологічний підхід** розглядає глобалізацію в широкому цивілізаційному контексті, який являє собою перетворення всезагального в особливе, а особливого – у всезагальне.

2. **Економічний підхід** визначає глобалізацію як бурхливий розвиток світових ринків, інтернаціоналізацію господарювання, в контексті яких

відбувається злам економічних національних кордонів і формування світової економіки.

3. **Екологічний підхід** спрямований на аналіз нерівномірності використання людиною природних ресурсів, екологічних конфліктів, досягнення екологічної справедливості, об'єднання зусиль країн для забезпечення виживання на планеті.

4. **Комплексний підхід** розглядає глобалізацію як комплексне, геополітичне, гео економічне, геокультурне явище, що здійснює вплив на сторони життєдіяльності; процес послаблення традиційних територіальних, соціокультурних і екологічних бар'єрів, що призводять до ізоляції народів один від одного.

Методологія пізнання культурної глобалізації і постмодерну – це пізнання принципово нових проблем глобального рівня, які постали перед людством на початку ХХІ ст., породжують необхідність розробки нового філософського метода пізнання. Перспективним методом виступає поступово сформована нелінійна діалектика. Її об'єктивною основою є реальний світ, який є нелінійним і діалектичним, а суб'єктивними передумовами слугують відкриття сучасної фундаментальної науки (вчення про нелінійність у математиці, досягнення синергетики у філософії). Нелінійна діалектика – це, по суті, метод пізнання міжнародних економічних відносин, новий напрям у глобальному пізнанні, який покликаний пояснити глобальні процеси сучасності, проблеми стійкого розвитку, коеволюції, геополітики, інформації, світового ринку, культури, освіти і науки, найновіших технологій, об'єднання людства у планетарному масштабі [4].

У таблиці наведено порівняння модерної та постмодерної парадигм культурної глобалізації.

Таблиця

Порівняння модерної і постмодерної парадигм культурної глобалізації

Риси модерної парадигми глобалізації	Риси постмодерної парадигми глобалізації
Універсалізм	Партикуляризм (увага до часткового, місцевого, локального)
Фундаменталізм	Неукоріненість “плаваюча реальність” (поверховість)
Макрофілія	Мікрофілія
Об'єктивізм	Релятивізм
Порядок / визначеність	Амбівалентність
Тоталізація / холізм	Фрагментація
Епістемологія	Риторика
Техноморфізм	Антропоморфізм
Монолог	Діалог / Полілог
Монізм	Плюралізм
Предметний реалізм	Текстуальний реалізм
Територіалізація (типологічна, структурна та інша концентрація, чи локалізація буття)	Детериторіалізація (розмивання кордонів, розхитування структур і “порядків” буття)
Доцентровість буття	Відцентровість буття
Ідентичність	Ідентифікація (постійна зміна ідентичностей)

Масифікація (уніфікація людини)	Індивідуалізація (“унікалізація” людини)
Оригінал	“Удосконалена” копія
Комулятивний персоналізм (розвиток особистості в рамках одного життєвого проекту)	Дискретний персоналізм (рух від одного життєвого проекту до іншого)
Соціальна темпоральність (історичність, статистичність буття)	Індивідуальна темпоральність (ситуаційність, неповторність)
Виробництво товарів і послуг	Виробництво знаків і послуг
Суспільство виробництва і споживання	Суспільство дозвілля та гри (“суспільство спектаклю”)

Постіндустріальне суспільство наука оцінює як постмодерн, на відміну від модерну (кінець XIX – середина XX ст.) – індустріального етапу історії. В центрі постмодерну стоїть масова особистість як духовна субстанція, тоді як ще зовсім недавно людина маси реалізувала себе як природню і соціальну істоту. Особистість володіє абсолютною свободою в прийнятті і неприйнятті культури і цивілізації, вона плюралістична у своїх діях і у своїй свідомості, вона – суб’єкт історії і як такий володіє творчим потенціалом, вільно оволодіває всіма досягненнями культури. **Постмодерн** – термін, вперше введений у науковий обіг А. Тойнбі у 1947 р. на позначення нового періоду еволюції західного цивілізаційного комплексу. З точки зору прихильників постсучасності, вона являє собою нову епоху, а з позицій опонентів постмодерну, це є свідчення кризи Модерну. **Постмодерн** – досить поширене, але вкрай проблематичне і багатозначне поняття, яке претендує на роль вербального символу кінця епохи Великого Модерну, у деяких варіантах – еквівалента **концепту “постіндустріального суспільства”**, але незмінно – як розгортання процесу тотального оновлення соціуму, його руху до якісно нового стану чи навіть його досягнення. Ця течія включає багато взаємовиключних версій: поширеною є амплітуда коливань між поміркованими і радикальними варіантами постмодерну, і тексти його adeptів мають неусвідомлені суперечності і свідомий епатаж. Завдання сучасних філософів полягає в тому, щоб розкрити чи “розкріпачити” дух постмодерну, виражений у його сучасному понятійно-категоріальному вербальному змісті, визначити сутність “ізму” і осягнути його іманентну сутність. З одного боку, ситуація є вкрай складною, тому що розуміння цієї теорії характеризується “затемненою” термінологією (Р. Барт) з її езотеричними “інтелектуальними вивертами” і водночас з великою самоідентифікацією постмодерну та його ідентифікацією з різноманітних позицій; а з іншого – в здатності до створення альтернативного стилю та цінностей у річищі парадигми зрілого Модерну чи за його межами і тим самим – необхідності обґрунтованості префіксу “пост” [5].

Постмодерне суспільство, що розвивається в епоху глобалізації, є мозаїчним, розірваним, складним і непередбачуваним, у який особистості слід вписатися, оскільки світ соціуму, так і людини є гетерогенним. Культурна, етнічна, національно-державна різноманітність є адекватною різноманітності ландшафтно-географічних, кліматичних, історико-

генетичних факторів, що визначають різноманітність етно-, соціо- і культурогенезу. У тріаді “економіка – політика – культура” остання відіграє особливу роль, виконуючи функції ціннісного, смислоутворювального забезпечення, легітимізуючи культурно-соціальну практику. **Криза сучасної цивілізації** має одночасно глобальний і парадигмальний характер: глобальний, оскільки всі основні сфери і сторони людської життєдіяльності, що фіксується і підтверджується одночасно поняттям “глобальні виклики”; і парадигмальний, бо людство переживає кризу своїх базових засад і базових цінностей всього світовлаштування, зачіпаючи всі існуючі цивілізаційні моделі. Вже сьогодні люди різних орієнтацій сходяться на тому, що ринкова економіка в тому вигляді, як вона історично склалася, нездатна навіть завдяки змінам “правил гри”, забезпечити бажаний баланс інтересів, а сучасна демократія надзвичайно “хвора” (А. Міхнік), щоб розраховувати на неї як інструмент, здатний вирішити накопичені у світі суперечності [6].

Технологія глобалізації та ідеологія постмодернізму – це два напрями, що призвели до цивілізаційної кризи не тільки європейського, а і планетарного масштабу, внаслідок яких відбувається уніфікація соціально-політичних структур, руйнація форм культурної, історичної та духовної ідентифікації людини, розмивання будь-яких світоглядних основ її самовизначення й одночасно заклик орієнтуватися тільки на свою власну самість як основу і сенс життя. Ідеологія постмодернізму і глобалізації спрямована на те, щоб нівелювати історично сформовані захисні, імунні системи того чи іншого народу – у вигляді стійких форм державності, цінностей національної культури, традиційного образу життя.

Одним з безумовних викликів сучасності XXI ст. є вимога прямого і професійно забезпеченого вирішення проблеми виробництва і відтворення людяності і людського в умовах формування глобалізованого соціуму. Антропологічний підхід до вирішення проблеми – це в першу чергу орієнтація на людську реальність у всій повноті, у всіх її духовно-душевно-тілесних вимірах; це пошук засобів та умов становлення антропологічних засад становлення людяності; людини як суб’єкта власного життя та історії [7].

Висновки

1. Сьогодні неможливо однозначно оцінити процес глобалізації як результат позитивного і негативного розвитку. Глобалізація – це процес політико-економічної та інтерсоціальної гіпервзаємозалежності різних суспільств за рахунок виходу владних повноважень дій та інтересів за межі національних кордонів і державних територій, що спричинює стандартизацію світовідчуття, нав’язування поведінкових і ціннісних стереотипів.

2. В умовах глобалізації замість того, щоб реалізувати свої внутрішні творчі потенції, людина осліплена могутністю науки і техніки, можливістю виробництва і споживання все більшої кількості речей, підриває свої власні сили і все більше відчужується від здобутків цивілізації. Процеси

глобалізації призвели до конфлікту загальнолюдських цінностей зі святинами національних культур, до зникнення рідного ґрунту. Страх перед майбутнім не полишає людей; загроза екологічної катастрофи, мілітаризм, подорожчання життя, багатократно збільшення її темпів ніяк не сприяє її стабільному розвитку як людини, так і держави.

3. Більш просунутими в майбутньому будуть вважатися країни і регіони, які зможуть запропонувати: 1) вирішення багатонаціональних проблем не просто цивілізованими способами, а й культурними способами; 2) моделі інститутів, що управляють біо/соціотехнічними процесами на основі розподілу влади; 3) альтернативні образи майбутнього світу на базі об'єктивного і всебічного оцінювання подій.

Список використаної літератури

1. Глобалистика : Энциклопедия / [гл. ред.: И.И. Мазур, А.Н. Чумаков] ; Центр научных и прикладных программ “ДИАЛОГ”. – М. : Радуга, 2003. – 1328 с.
2. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : монографія / В.Г. Воронкова. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. – 272 с.
3. Воронкова В.Г. Деконструкція гуманізму в умовах постмодерністської глобалізації / В.Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. – Вип. 40. – С. 14–35.
4. Бех В.П. Соціальний організм країни / В.П. Бех. – Запоріжжя : ЗДУ, 1999. – 306 с.
5. Синергетическая парадигма. Когнитивно-коммуникативные стратегии современного научного познания. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – С. 90.
6. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар. – СПб. : Алетейя, 1998. – 160 с.
7. Хабермас Ю. Современное сознание времени и его потребность в самоудовлетворении / Ю. Хабермас // Философские науки. – 1997. – № 2. – С. 46–54.

Мельник В.В. Человек в контексте культурно-антропологических вызовов глобализации и постмодерна

В статье обосновывается сущность и основные направления культурной глобализации, в контексте которой проявляются культурно-антропологические вызовы глобализации; определяются основные характеристики культурной глобализации как ведущей тенденции развития современного мира, который есть сложным и нелинейным, что рождает культурно-антропологические вызовы человеку; дается сравнение современной и постмодерной парадигм глобализации и выясняется место и роль человека в этих форматах.

Ключевые слова: *глобализация, культурная глобализация, модерн, постмодерн, глобальная культура, культурно-антропологические вызовы, культура как система символов, человек.*

Melnik V. The Man in the Context of Cultural and Anthropological Challenges of Globalization and Postmodernity

In the article the essence and the basic directions of cultural globalization in the context that it exhibits the cultural and anthropological challenges of globalization; defines the basic characteristics of cultural globalization as a major trend of the contemporary world, which is complex and nonlinear, which

gives rise to cultural and anthropological challenges to man; given savnenie modernist and postmodern paradigms of globalization and it turns out the place and role of people in these formats.

Key words: *globalization, cultural globalization, modern, postmodern, global culture, cultural anthropology calls culture as a system of symbols, a man.*

Надійшла в редакцію 25 вересня 2011 року